

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

ФЛІССАК КОСТЯНТИН АНДРІЙОВИЧ

УДК 339.942:334.7

**КООПЕРАЦІЙНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ДВОСТОРОННІХ
ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ І НІМЕЧЧИНИ**

Спеціальність: 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні
відносини

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Тернопіль – 2008

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі міжнародної економіки, фінансово-кредитних відносин і маркетингу Тернопільського національного економічного університету Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник доктор економічних наук, професор
Савельєв Євген Васильович,
Тернопільський національний економічний університет,
завідувач кафедри міжнародної економіки, фінансово-кредитних відносин і маркетингу

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Вергун Володимир Антонович,
завідувач кафедри управління зовнішньоекономічною діяльністю Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Міністерства освіти і науки України

кандидат економічних наук, доцент
Семів Сергій Романович,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Львівської комерційної академії Укоопспілки

Захист відбудеться «6» червня 2008 р. о 11 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.082.01 в Тернопільському національному економічному університеті за адресою: 46004, м. Тернопіль, вул. Львівська, 11, корпус 11, зал засідань

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Тернопільського національного економічного університету за адресою: 46004, м. Тернопіль, вул. Львівська, 11.

Автореферат розісланий «5» травня 2008 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат економічних наук, доцент

О.П.Дудкіна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми обумовлена необхідністю поглибленого дослідження концептуальних засад організації ефективного співробітництва України з основними економічними партнерами, серед яких одним із головних є Федеративна Республіка Німеччина. Крім того, динамізм ХХІ століття та численні виклики сучасності спричиняють гостру потребу в науковому обґрунтуванні нових векторів економічної політики України з використанням наявного досвіду міжнародної кооперації за участю провідних держав світу.

Необхідною також вбачається потреба у проведенні детальних наукових досліджень щодо практичних аспектів реалізації інструментарію міжнародної кооперації, підпорядкованих меті налагодження ефективного співробітництва України з зарубіжними партнерами шляхом розробки такої моделі розвитку економічних відносин, яка б в повній мірі забезпечувала реалізацію і захист національних інтересів.

Істотний внесок в дослідження проблематики кооперації зробили такі вітчизняні та зарубіжні вчені як М.В.Аліман, В.Я.Амбросов, І.В.Багрова, В.Є.Власюк, Ю.М.Гавриленко, С.Д.Гелей, О.О.Гетьман, М.П.Гібнер, В.В.Гончаренко, Ф.В.Горбонос, О.І.Крашенінніков, О.В.Крисальний, М.Й.Малік, К.Маркс, В.І.Марочко, О.В.Меркулов (Глебов), Е.-Й.Местмеккер, А.Г.Морозов, А.М.Морозов, В.Є.Новицький, К.О.Пажитнов, А.О.Пантелеймоненко, С.М.Прокопович, П.Т.Саблук, А.П.Савіцький, В.П.Ситник, В.Ф.Тотоміанець, М.І.Туган-Барановський, О.В.Чаянов, Ф.Штаудінгер та інші.

Теоретичні та практичні аспекти міжнародного співробітництва стали предметом досліджень ряду вітчизняних і зарубіжних вчених, серед яких О.Г.Білорус, І.В.Бураковський, В.А.Вергун, Б.В.Губський, Ф.Еджуорт, В.Леонтьєв, Д.Г.Лук'яненко, А.Маршалл, Дж.Ст.Мілль, Б.Олін, М.А.Павловський, Ю.М.Пахомов, Д.Рікардо, Т.М.Рибчинський, П.Самуельсон, А.Сміт, С.І.Соколенко, В.Столпер, А.С.Філіпенко, Е.Хекшер.

Питання поглиблення багаторівневої міжнародної економічної співпраці на засадах інструментарію кооперування розглядали в своїх роботах наступні українські і закордонні вчені: П.Бахманн (P.Bachmann), В.Беніш (W.Benisch), Е.Беттхер (E.Boettcher), Е.Вітте (E.Witte), У.Генгенбах (U.Gengenbach), Е.Герт (Gerth, E.), Е.Грохля (E.Grochla), М.Діккергоф (M.Dickerhof), А.Зель (A.Sell), Г.Зігварт (H.Sieewart), А.Зоельтер (A.Sölter), Т.В.Кальченко, В.Крöger (W.Kröger), Г.Маті (G.Mathieu), Г.Папенгайм-Токгорн (H.Papenheim-Tockhorn), Л.П.Петрашко, Б.Тіц (B.Tietz), Т.М.Циганкова, Е.Штаудт (E.Staudt).

Разом з тим, у вітчизняній економічній науці питання подальшого поглиблення економічного співробітництва України і ФРН є малодослідженим. При розробці рекомендацій щодо інтеграції економічної системи нашої держави в глобальну економіку практично не використовується інструментарій міжнародної кооперації.

Актуальність зазначеної проблеми, недостатність теоретичної розробки і важливість її розв'язання з практичної точки зору обумовили вибір теми дослідження, його мету, завдання, методологію та структуру.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконувалась в межах комплексної держбюджетної науково-дослідної теми кафедри міжнародної економіки, фінансово-кредитних відносин і маркетингу "Проблеми міжнародної економіки та перспективи входження України в Європейську економічну систему" (Державний реєстраційний номер 0103U003580). Зокрема автором виконано розділ "Коопераційні моделі розвитку двосторонніх економічних відносин України з основними торговими партнерами ЄС".

Мета і завдання дослідження. Метою дисертації є обґрунтування доцільності формування і реалізації коопераційної моделі двосторонніх економічних відносин України і ФРН на основі врахування сучасних тенденцій та особливостей системи і механізмів економічного співробітництва України та ФРН.

Виходячи з мети дослідження, в роботі поставлені наступні конкретні завдання:

- систематизувати наявний понятійний апарат в сфері кооперування та розкрити концептуальні засади побудови коопераційної моделі, використаної німецькою економікою; сформулювати чітку класифікаційну систему кооперації, як економічної категорії, для висвітлення її місця та ролі в сучасному глобальному середовищі;
- уточнити визначення економічної категорії "міжнародна кооперація" з метою відповідності його реаліям міжнародних економічних відносин ХХІ століття;
- з'ясувати практичні аспекти імплементації теоретичних положень провідних вітчизняних та зарубіжних науковців з точки зору визначення тенденцій розвитку міжнародної коопераційної моделі ФРН;
- дослідити систему реалізації міжнародної коопераційної моделі ФРН в умовах глобалізації для обґрунтування доцільності формування українсько-німецької коопераційної моделі як інструмента інтенсифікації процесів співробітництва між країнами;
- визначити необхідні для врахування фактори впливу на коопераційну діяльність з метою обґрунтування оптимальності міжнародної коопераційної моделі;
- обґрунтувати сутність механізму державного сприяння і підтримки в системі міжнародної коопераційної моделі як важливого її елемента;
- розробити коопераційну модель двосторонніх економічних відносин України і ФРН з метою виходу на позитивну динаміку ефективності українського експорту на німецькому ринку.

Об'єктом дослідження є система і механізми економічного співробітництва України і Федеративної Республіки Німеччина.

Предметом дослідження є формування та реалізація коопераційної моделі розвитку двосторонніх економічних відносин України і ФРН.

Методи дослідження. Методологічний апарат дослідження складають: діалектичний метод та багатокритеріальний системний аналіз (використані при

дослідженні теоретико-методологічних основ міжнародної кооперації та концептуальних засад міжнародної коопераційної моделі ФРН), методи аналізу, синтезу, ретроспективного аналізу та історико-логічний (застосовувались для дослідження еволюції міжнародної коопераційної моделі ФРН, узагальнення вигод коопераційних мереж, удосконалення існуючих систем класифікації економічної категорії "кооперація"), статистичний метод, а також методи групування та кількісного і якісного порівняння, дедукції та індукції (використані для розробки рекомендацій щодо посилення зовнішньоторговельної експансії України на німецькому ринку та забезпечення ефективності кооперованих експортно-імпортних операцій, а також розробки коопераційної моделі двосторонніх економічних відносин України і ФРН з врахуванням виходу на позитивну динаміку ефективності українського експорту на німецькому ринку).

Інформаційну базу дослідження склали законодавчі та нормативні акти України і Федеративної Республіки Німеччина, офіційні дані Світової організації торгівлі, Організації економічного співробітництва та розвитку, Міністерства економіки України, Федерального міністерства економіки і технологій Німеччини, Федерального міністерства фінансів Німеччини, Державного комітету статистики України, Федеральної статистичної служби ФРН, торговельно-економічної місії у складі Посольства України у ФРН, вітчизняні та зарубіжні літературні джерела, спеціальні періодичні видання, а також дані власних досліджень автора стосовно проблематики міждержавного економічного співробітництва України і ФРН.

Наукова новизна одержаних результатів. В роботі розроблено коопераційну модель двосторонніх економічних відносин України і Федеративної Республіки Німеччина. При цьому в процесі дослідження одержано такі найбільш суттєві наукові результати, які розкривають особистий внесок автора у розробку проблеми та характеризують новизну роботи:

вперше:

- розкрито концептуальні засади і визначено логічну послідовність формування та розвитку коопераційної моделі міжнародного співробітництва, використовуваної ФРН (аналіз ринку та підстав для кооперування потенційних учасників, встановлення здатності до діяльності координаційного центру кооперації, визначення цілей, формування та фінансове забезпечення програми кооперації, договірно-правове регламентування, інформаційний супровід і забезпечення, виділення визначальних факторів для кооперації, окреслення її сфер, групування і аналіз можливих позитивних економічних ефектів для майбутньої коопераційної діяльності, систематизація можливих ризиків); досліджено систему реалізації міжнародної коопераційної моделі ФРН в умовах глобалізації (підпорядкування функціонування суб'єктів коопераційної системи реалізації програми її діяльності через використання інструментів носіїв рішень, інституціоналізацію міжнародної кооперації та використання коопераційних технологій) з точки зору визначення доцільності формування українсько-німецької коопераційної моделі,

покликаній виступити інструментом інтенсифікації процесів співробітництва між Україною та ФРН;

- визначено необхідні для врахування фактори впливу при обґрунтуванні оптимальності міжнародної коопераційної моделі (достатність інформації для коопераційного менеджменту; гармонізація партнерства; співвідношення величини, структури та філософії діяльності учасників кооперації; стан комунікації; підходи партнерів щодо вигод кооперування та рівень довіри; компетентність у конкретизації завдань; рівень інформації щодо ринків, клієнтів і споживачів; оптимізація у врегулюванні проблем та прийнятті альтернативних рішень); розроблено коопераційну модель двосторонніх економічних відносин України і ФРН з врахуванням виходу на позитивну динаміку ефективності українського експорту на німецькому ринку.

удосконалено:

- визначення категорії „міжнародна кооперація”: її запропоновано трактувати як добровільне об'єднання зусиль суб'єктів господарювання, регіонів різних держав або національних економік з метою здійснення зовнішньоекономічної діяльності, спрямованої на отримання позитивного соціально-економічного ефекту;
- теоретичні підходи до формування міжнародної коопераційної мережі сучасного типу, запропоновано до впровадження у практичне використання в українсько-німецькій коопераційній моделі, як необхідного елемента, категорії „координаційний центр кооперації”;
- теоретико-методичні підходи розробки адекватних управлінських рішень в процесі управління зовнішньоекономічною діяльністю держави з застосуванням коефіцієнту приросту імпорту на одиницю приросту експорту;
- інструменти посилення зовнішньоторговельної експансії України на німецькому ринку через забезпечення ефективності кооперованих експортно-імпортних операцій та належного рівня їх комплементарності у взаємних товарних потоках між країнами. Зокрема, обґрунтовано: необхідність розв'язання на міжурядовому рівні проблеми взаємного визнання сертифікатів як однієї з основних передумов щодо зняття технічних бар'єрів на шляху української продукції на ринок ФРН; доцільність трансформування структури експортного потенціалу з підвищенням її конкурентноздатності шляхом модернізації діючих та запровадження нових експортно-спроможних виробництв; актуальність стимулювання засобами тарифного і нетарифного впливу ввезення в Україну переважно інвестиційних товарів інноваційного характеру для модернізації української промисловості і створення передумов для зростання експортно-орієнтованих галузей; підпорядкування експортно-імпортних операцій забезпеченню комплементарного кооперування в частині експорту готової продукції.

набули подальшого розвитку:

- система класифікації кооперації як економічної категорії; зокрема доповнено класифікацію за такими критеріями, як характер участі в кооперуванні,

тривалість виробництва, рівень охоплення та значимість ефекту реалізації, види ресурсів, що залучаються зі сторони учасників;

- теоретико-практичні підходи до визначення вигод коопераційних мереж (організаційні – економічна мета, розширення власного технологічного рівня, спрямування ресурсів і компетенції, замкнута назовні позиція, швидка адаптація до нових вимог, зниження видатків на адміністративне управління; монетарні – відсутність необхідності створення додаткових власних потужностей, підвищення коефіцієнту використання потужностей, зниження рівня затрат, розподіл ризиків; вигоди на ринку – розширення спектру пропозицій та замовлень, спільне відкриття нових ринків, в т.ч. у нових галузях);
- розширено перелік основних ризиків та чинників негативного впливу на залучення іноземних інвестицій в Україну з врахуванням пріоритетів розвитку інвестиційного співробітництва між Україною та ФРН.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що запропоновану автором методику аналізу ефективності кооперованих експортно-імпортних операцій підприємств-експортерів і методику аналітичної оцінки доцільності прямих інвестиційних вкладень прийнято для використання Департаментом двостороннього торговельно-економічного співробітництва Міністерства економіки України (довідка про впровадження результатів дослідження № 102023 від 23 травня 2007 р.).

Торговельно-економічною місією у складі Посольства України у ФРН використовується запропонована автором методика аналізу системи реалізації міжнародної коопераційної моделі ФРН у забезпеченні експансії німецького експорту на світовому ринку, а також класифікація факторів впливу на міжнародну коопераційну діяльність Німеччини при обґрунтуванні та організації коопераційних взаємовідносин між регіонами України та ФРН (довідка про впровадження результатів дослідження № 61212/36-921-1573 від 16 жовтня 2006 р.).

Управлінням зовнішніх зносин, зовнішньоекономічної та інвестиційної діяльності Тернопільської обласної державної адміністрації прийнято для використання визначення комплементарності в експортно-імпортних операціях у розрізі товарних груп, а також адаптації українських можливостей до німецьких механізмів кооперування. Одночасно взято до уваги рекомендації щодо стимулювання та створення оптимальних рамкових умов у сприянні залученню іноземних інвестицій в економіку області та нарощенню інвестиційної активності іноземних партнерів (довідка про впровадження результатів дослідження № 476-3/01-6 від 22 листопада 2007 р.).

Основні теоретичні положення і висновки дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі при викладанні дисциплін "Міжнародна торгівля", "Міжнародна економіка", "Міжнародна економічна діяльність України" в Тернопільському національному економічному університеті (довідка про впровадження № 124-06/33 від 9 січня 2008 р.).

Особистий внесок здобувача. Всі викладені в дисертації наукові результати, які виносяться на захист, отримані автором особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації доповідались і обговорювались на Українсько-німецькому круглому столі „Українська економіка і європейська інтеграція” (м. Тернопіль, 10.02.2006 р.), IV Міжнародній науково-теоретичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених „Соціально-економічні, політичні та культурні оцінки і прогнози на рубежі двох тисячоліть” (м. Тернопіль, 30.03.2006 р.), Науковій конференції професорсько-викладацького складу Тернопільського державного економічного університету „Економічні, правові, інформаційні та гуманітарні проблеми розвитку України в постстабілізаційний період” (м. Тернопіль, 13.04.2006 р.), Одинадцятій міжнародній науковій конференції „Проблеми економічної інтеграції України в Європейський Союз: пошук новітньої парадигми економічного розвитку постсоціалістичних країн і Україна” (м. Ялта, 20-22.09.2006 р.), Українсько-німецькому круглому столі „Банківська діяльність в умовах інтеграційних процесів” (м. Тернопіль, 13.02.2007 р.), IV Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених „Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації” (м. Тернопіль, 22-23.02.2007 р.), П'ятій міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених "Шевченківська весна. Сучасний стан науки: досягнення, проблеми та перспективи розвитку" (м. Київ, Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Т.Шевченка, 2.03.2007 р.), Четвертій міжнародній науково-практичній конференції „Соціально-економічні реформи в контексті інтеграційного вибору України” (м. Дніпропетровськ, 15-16.03.2007 р.), III Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених „Проблеми глобалізації та моделі стійкого розвитку економіки” (Східноукраїнський національний університет ім. В.Даля, м. Луганськ, 21-23.03.2007 р.), Міжнародній науково-практичній конференції студентів та молодих вчених „Економіка країн євразійського та африканського континентів і Україна” (м. Тернопіль, 22-23.03.2007 р.), V Міжнародній науково-теоретичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених „Соціально-економічні, політичні та культурні оцінки і прогнози на рубежі двох тисячоліть” (м. Тернопіль, 17.04.2007 р.), Загальноуніверситетській науковій конференції професорсько-викладацького складу „Економічні, правові, інформаційні та гуманітарні проблеми розвитку України в постстабілізаційний період” (м. Тернопіль, 18.04.2007 р.), Міжнародній науково-практичній конференції вчених і спеціалістів «Інтеграційні процеси і соціально-економічний розвиток» (м. Сімферополь, 25-26.04.2007 р.), Дванадцятій міжнародній науковій конференції "Проблеми економічної інтеграції України в ЄС: світові економічні кризи і Україна" (м. Анталія, Туреччина, 15-22.09.2007 р.).

Публікації. Основні положення та результати дослідження опубліковано в 16 наукових статтях загальним обсягом 4,6 д.а. (всі опубліковано автором одноосібно), у тому числі 10 статей у фахових виданнях (загальним обсягом 3,81 д.а.) і 6 – в інших виданнях.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 189 сторінок комп'ютерного тексту. Робота містить 12 рисунків на 9 сторінках, 44 таблиці на 23 сторінках та 25 додатків на 62 сторінках, список використаних джерел налічує 269 найменувань на 21 сторінці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, сформульовано мету та завдання, об'єкт і предмет дисертаційної роботи, визначено методологічну основу і методи дослідження, обґрунтовано наукову новизну та розкрито практичне значення одержаних результатів.

У **розділі 1 "Концептуальні засади міжнародної кооперації в умовах глобалізації"** досліджено теоретичне та методологічне підґрунтя міжнародної кооперації, проаналізовано її економічну сутність в контексті використання в якості інструмента зовнішньоекономічної діяльності в умовах глобалізованого середовища, класифіковано і охарактеризовано основні різновиди кооперації.

Незважаючи на дискусійність та актуальність теоретичних аспектів міжнародного кооперування, до даного моменту практично не розроблено чіткої позиції щодо оптимізації використання інструментарію міжнародної кооперації з метою ефективнішої інтеграції України в світову економічну систему. За результатами аналізу наявних формулювань досліджуваної категорії "кооперація" та "міжнародна кооперація" запропоновано розглядати міжнародну кооперацію як добровільне об'єднання зусиль та ресурсів суб'єктів господарювання, регіонів різних держав або національних економік з метою здійснення зовнішньоекономічної діяльності, спрямованої на отримання позитивного соціально-економічного ефекту. Виходячи із даного тлумачення, з'ясовано, що об'єктом міжнародної кооперації є сукупність економічних, фінансово-кредитних та правових відносин, що виникають між юридичними особами-резидентами різних держав з метою досягнення чітко визначеного соціально-економічного результату.

У ході дослідження встановлено, що в сфері міжнародного кооперування залежно від суб'єктів взаємодії формуються наступні рівні коопераційної взаємодії: суб'єкти підприємницької діяльності, адміністративно-територіальні утворення, адміністративні одиниці, держави, регіональні формування.

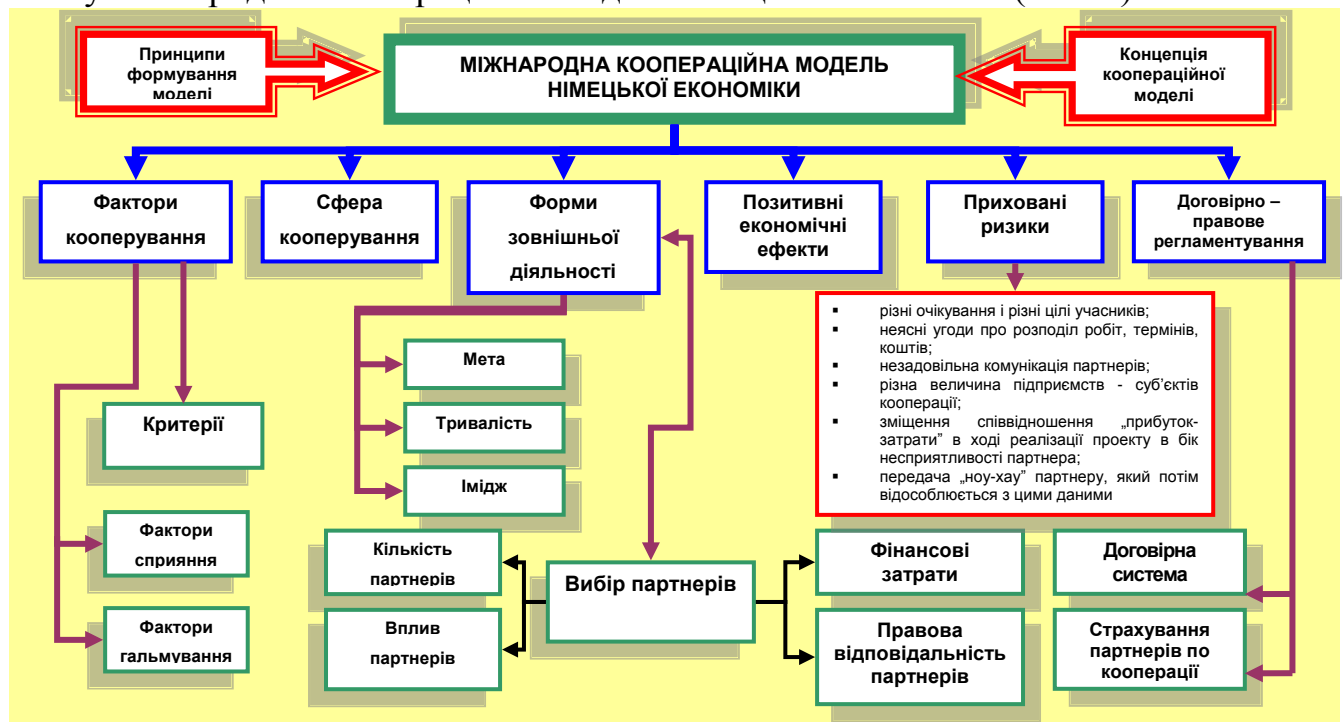
Зауважено, що в дослідженнях міждержавного рівня кооперації зарубіжними вченими, найбільш доцільним з точки зору подальшого аналізу є застосування класифікаційного поділу за напрямками здійснення, тобто виокремлення кооперації в торгівлі товарами, послугами і в інвестиційній діяльності.

В роботі доведено, що інтеграція досить часто означає поглинання структур-учасниць процесу одна одною або їх злиття, а це, в свою чергу, означає відмінність між схожими, на перший погляд, поняттями кооперації та інтеграції, а також обумовлює необхідність поглибленого вивчення міжнарод-

ного кооперування. Здійснено теоретичний аналіз поглядів провідних світових науковців та суспільно-політичних діячів, що підкреслюють важливість використання в XXI столітті міжнародної кооперації як однієї із рушійних сил світової економіки.

Розглядаючи світову практику реалізації моделей, що використовували інструментарій кооперації, запропоновано визначати поняття "коопераційна модель" як мобільну функціональну структуру, що включає в себе сукупність наявних умов господарювання в конкретній країні (як вихідних передумов для міжнародного кооперування), альтернативні форми коопераційних зв'язків, інструментарій прийняття управлінських рішень в міжнародних коопераційних системах, множину засобів впливу держави на коопераційні процеси, а також потенціал генерування економічних ефектів за результатами реалізації зазначених компонентів.

В ході опрацювання наукових праць провідних вчених Німеччини, визначено хронологію процесу та основні теоретичні положення, що обґрунтували процес формування міжнародної коопераційної моделі німецької економіки. Продовжуючи дослідження даного питання, автором встановлено послідовність та динаміку цього процесу, виділено його основні складові елементи та етапи. Методологія формування коопераційної моделі німецької економіки передбачала наступну логіку розробки основ та елементної бази: формування пакету цілей кооперування; вироблення концепції коопераційної моделі; побудову коопераційної моделі з можливістю застосування в різних сферах діяльності у площині внутрішньої економіки та на зовнішніх ринках. Згідно до отриманих результатів автором запропоновано структурно-логічну схему міжнародної коопераційної моделі німецької економіки (Рис. 1).

Рис. 1. Структурно-логічна схема міжнародної коопераційної моделі німецької економіки

Особливу увагу привертає наступний теоретико-методологічний аспект: німецька практика формування та функціонування міжнародних коопераційних взаємозв'язків показує, що ефективно їх впровадження вимагає створення структури (або наділення відповідними повноваженнями вже існуючої), яка б займалась менеджментом проекту, що реалізується на засадах кооперації. Відсутність у вітчизняній термінологічній практиці поняття, максимально ідентичного за сутністю та формою, обумовило необхідність запропонувати застосування визначення „координаційний центр кооперації” в наступному вигляді: це один із суб'єктів коопераційного процесу, до повноважень якого входить всебічний моніторинг, менеджмент, планування, облік, аналіз, контроль, а також інші функції, від реалізації яких залежить функціонування коопераційної системи.

У розділі 2 "**Коопераційна модель зовнішньоекономічної діяльності Федеративної Республіки Німеччина**" досліджено основні тенденції розвитку міжнародної коопераційної моделі німецької економіки, визначено її пріоритети в сфері торговельно-економічних відносин, проаналізовано вплив інвестиційного співробітництва на інтенсивність міжнародного кооперування.

У роботі наведено перелік основних переваг та загроз, з якими стикаються бізнес-структури Німеччини в результаті організації своєї діяльності на засадах міжнародного кооперування. За результатами науково-практичного аналізу автором систематизовано фактори впливу на коопераційну діяльність (як внутрішню, так і міжнародну) у ФРН.

Крім того, відзначено, що одним із варіантів вирішення проблеми жорстких конкурентних умов глобалізаційних процесів часто стає участь у діючій або створення нової коопераційної мережі. Тут важливою теоретико-практичною складовою є узагальнення потенційних переваг використання коопераційних мереж. До них належать: організаційні вигоди (економічна мета, розширення власного технологічного рівня, спрямування ресурсів і компетенції, швидка адаптація до нових вимог, зниження видатків на адміністративне управління), монетарні (відсутність необхідності створення додаткових власних потужностей), підвищення коефіцієнту використання потужностей, зниження рівня затрат, розподіл ризиків), вигоди на ринку (розширення спектру пропозицій та замовлень, спільне відкриття нових ринків, в т.ч. у нових галузях).

Аналіз тенденцій і парадигми розвитку коопераційної моделі ФРН та обґрунтування системи її реалізації дали підстави зазначити, що головними формами прояву міжнародного кооперування німецької економіки є: по-перше, експортні пріоритети та оптимізація імпорту; по-друге, розвиток сфери інвестиційного співробітництва, поставленого в залежність від розвитку та глибини міжнародного кооперування; по-третє, коопераційна взаємодія економічних систем Німеччини та її зовнішньоекономічних партнерів у фінансовій сфері.

Розкрито, що для визначення якісних результатів у зовнішній торгівлі на засадах міжнародного кооперування, доцільним є використання індикативного показника "ефективність експорту", що визначається наступним чином:

$$ExpPerf_t = \frac{X_t^D / X_{t-1}^D}{\sum_i I_t^i / \sum_i I_{t-1}^i}, \quad \text{де:} \quad (1)$$

X_t^D і X_{t-1}^D – загальний обсяг німецького експорту в країну К в періоді t та (t-1).

I_t^i і I_{t-1}^i – загальний обсяг імпорту країни К в ФРН в періоді t та (t-1).

Для оцінки ефективності кооперованих експортно-імпортних операцій підприємств-експортерів запропоновано також використовувати порівняння темпів приросту експорту та імпорту як в цілому по обсягах, так і в розрізі відповідних товарних груп та позицій. Таке порівняння найбільш повно може характеризуватись коефіцієнтом приросту імпорту на одиницю приросту експорту, що визначається за формулою:

$$Kn = \frac{C_{ni}}{C_{ne}} \text{ – при позитивних значеннях зміни експорту;} \quad (2)$$

$$Kn = \frac{C_{ne}}{C_{ni}} \text{ – при від'ємних значеннях зміни експорту, де:} \quad (3)$$

K_n - коефіцієнт проросту імпорту на 1 євро приросту експорту;

C_{ni} – сума приросту імпорту;

C_{ne} – сума приросту експорту.

Беручи до уваги той факт, що коопераційна взаємодія в інвестиційній сфері вимагає окремого показника, що відобразить ефективність та доцільність прямих інвестиційних вкладень за кордоном, запропоновано використовувати показник, який можна назвати коефіцієнтом віддачі іноземних інвестицій – K_v і визначати його за формулою:

$$K_v = \frac{O_p}{C_i}, \quad \text{де:} \quad (4)$$

O_p – обсяг річного обороту підприємств, створених за рахунок відповідних іноземних інвестицій;

C_i – сума прямих іноземних інвестицій, вкладених у відповідну країну протягом року.

На основі проведеного аналізу, зроблено висновок про доцільність використання у вітчизняній практиці німецького досвіду, а також доведено доцільність формування та впровадження міжнародної коопераційної моделі України з Німеччиною як з однією з держав-лідерів в системі міжнародних економічних відносин.

У розділі 3 "Основні напрями формування коопераційної моделі економічних взаємовідносин між Україною і Німеччиною" досліджено формування зовнішньоторговельних товарних потоків між Україною і ФРН з точки зору забезпечення їх комплементарності, проведено аналіз коопераційних засад інвестиційної сфери українсько-німецьких зовнішньоекономічних відносин з метою виходу на механізм державного сприяння і підтримки в системі міжнародної коопераційної моделі.

За результатами аналізу сучасного стану розвитку українсько-німецьких економічних взаємин, а також вітчизняної економіки з'ясовано, що при формуванні українсько-німецької коопераційної моделі одним з головних

завдань слід вважати необхідність усунення факторів негативного впливу, зокрема: повільну імплементацію положень Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС; практичну відсутність необхідних механізмів державної підтримки експорту; існування проблем з відшкодуванням експортерам ПДВ; недостатню структурну потужність українських виробників експортноспроможної продукції; невідповідність українських і німецьких (європейських) стандартів якості; нерозвиненість інфраструктури зовнішньоекономічних представництв України за кордоном, в т. ч. у ФРН; недостатню інформаційну підтримку українського експорту.

Обґрунтовано, що важливими елементами при виробленні моделі міжнародного кооперування в інвестиційній сфері є максимальне врахування особливостей форм внесення прямих інвестицій, потенційних ризиків і можливостей їх попередження для іноземних інвесторів та державного сприяння через створення відповідних рамкових умов, а також секторів економіки України, які викликають найбільший інтерес у представників іноземного бізнесу.

Порівнюючи фактичні обсяги та розрахункову потребу української економіки в іноземних інвестиціях (при потребі 80-100 млрд. доларів США, фактичні обсяги прямих іноземних інвестицій в Україну складають дещо більше 21 млрд. доларів США), можна зробити висновок по-перше, про значний розрив між ними, по-друге, про явно недостатній рівень іноземних інвестиційних потоків в країну і, по-третє, у великих потенційних можливостях для іноземних інвесторів в Україні. Однак, активність цих процесів перебуває у прямій залежності від впливу наступних груп факторів: наявних та можливих ризиків для іноземних інвесторів; існуючих в країні переваг правового, податкового, інфраструктурного, ресурсного, кваліфікаційно-персонального характеру; привабливості відповідних сфер і галузей діяльності, а також адміністративно-територіальних та регіональних формувань, їх інвестиційного рейтингу; діючої системи стимулювання, державного сприяння та створення оптимальних рамкових умов.

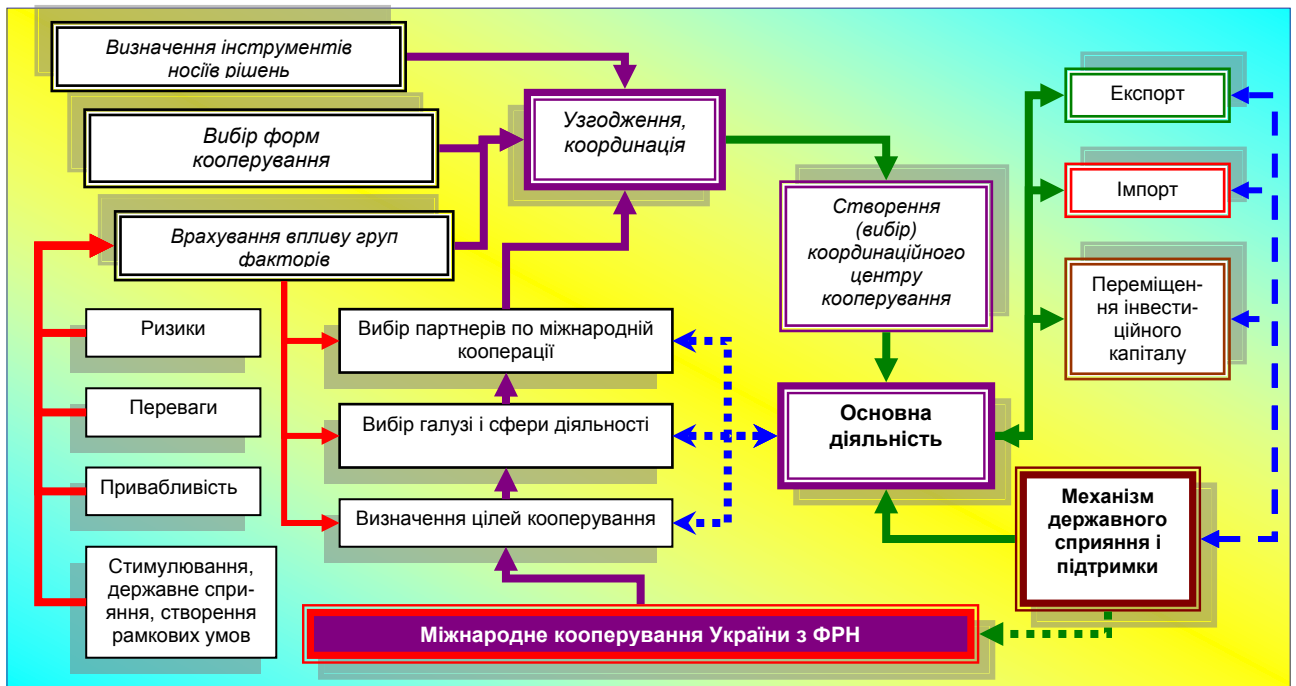
За даними проаналізованих матеріалів, в Україні об'єктивно складаються передумови, які можуть розглядатись як позитивні щодо розвитку співпраці та інвестування в українську економіку. Так, за період з 1995 р. по 2007 р. обсяги прямих іноземних інвестицій в Україну зросли з 483,5 млн. доларів США до 21186,0 млн. доларів США, при цьому зростає частка грошових внесків (з 66,4% на початок 2001 р. до 71,1% на початок 2007 р.). Інвестування спрямовується у напрямі вкладення коштів у товарне виробництво в Україні, продукти якого надалі формують відповідні статті українського експорту. Серед іноземних інвесторів української економіки з 2005 р. на першому місці перебуває ФРН, зокрема у 2007 р. частка Німеччини в структурі прямих іноземних інвестицій складала 26,5%. До позитивних моментів, які створюють зацікавленість німецьких інвесторів у вкладенні капіталу можна віднести: поступове реформування бюджетної та податкової систем, а також системи землекористування; позитивні тенденції у розвитку української економіки; виконання державних програм з приватизації майна; вирішення питань

реструктуризації зовнішньої заборгованості на рівні Паризького Клубу; достатньо високий потенціал та конкурентні переваги українського ринку, в цілому позитивні тенденції українсько-німецького співробітництва та перспективи для його подальшого розвитку, наявність для підприємців ФРН значних шансів у розширенні співпраці; наявний кадровий потенціал в Україні, його високий кваліфікаційний рівень; правильність обраного напрямку щодо розвитку прямого міжрегіонального співробітництва та партнерства між конкретними підприємствами.

Автор відзначає, що основними чинниками негативного впливу в Україні, які беруться до уваги німецькою стороною при налагодженні виробничо-комерційних і інвестиційних контактів з українськими партнерами, виступають політичні, законодавчо-нормативні, правові, адміністративні, організаційні, фінансово-кредитні, інфраструктурні, соціальні та ментально-психологічні ризики. Аналізуючи питання ризиків для іноземних інвесторів, дисертант відзначає наявність існуючих проблемних питань у сфері інвестиційного співробітництва між Україною і Німеччиною: їх невирішеність і неврегульованість створюють, з однієї сторони, додатковий негатив для активізації та розвитку зазначеної співпраці, а, з іншої – прямі перешкоди для побудови і практичного впровадження ефективної моделі інвестиційного кооперування між суб'єктами підприємницької діяльності обох країн.

Як один з визначальних моментів у питанні розширення українсько-німецького інвестиційного співробітництва та збільшення присутності німецького інвестиційного капіталу на українському ринку обґрунтовано необхідність створення в Україні, за аналогією з ФРН, ефективної системи державного сприяння через формування відповідних рамкових умов та мережі спеціальних структурних підрозділів в країні та за її межами, які повинні бути зорієнтованими на сприяння діяльності підприємств.

Проведене дослідження змісту та особливостей зовнішньоторговельних товарних потоків з точки зору забезпечення їх комплементарності та коопераційних засад інвестиційної сфери дало підстави обґрунтувати коопераційну модель двосторонніх економічних взаємовідносин між Україною і ФРН (рис. 2).

Рис. 2. Структурно-логічна схема українсько – німецької коопераційної моделі

Її доцільно розглядати як скоординовану систему взаємодії між суб'єктами країн щодо визначення цілей і форм кооперування, вибору сфер діяльності та партнерів з використанням механізмів державного сприяння і підтримки, метою якої є розвиток експортно-імпортного та інвестиційного співробітництва. Зазначена модель для забезпечення пріоритетів ФРН і України у сфері торговельно-економічних відносин та переміщення інвестиційного капіталу повинна базуватись на: обов'язковому врахуванні впливу основних факторів (можливих ризиків, наявних та потенційних переваг, існуючої та передбачуваної привабливості, створення ефективних рамкових умов завдяки стимулюванню та державній підтримці); виборі форм кооперування (коопераційна угода, стратегічний альянс, акціонерна або дольова участь, інші); визначенні інструментів носіїв рішень (в площині прийняття рішень, в структурній та ринковій політиці, в політиці поєднання факторів та фінансового забезпечення).

В системі державної підтримки українських підприємств у міжнародному кооперуванні невикористаним потенціалом залишається забезпечення суттєвого удосконалення виставкової діяльності через вироблення механізму фінансової підтримки участі українських фірм-експонентів у найбільш вагомих виставкових заходах, що проводяться за межами країни, передусім, у ФРН. Сюди слід віднести також вироблення моделі державного впливу та підтримки розвитку мережі закордонних представництв українських фірм та об'єднань, ініціювання створення змішаних українсько-німецьких торговельних палат для розширення співпраці, особливо у сфері малого та середнього бізнесу.

ВИСНОВКИ

В дисертації наведене теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми щодо поглиблення міжнародного економічного співробітництва між

Україною і ФРН на засадах формування та реалізації коопераційної моделі розвитку двосторонніх економічних відносин. Результати проведеного дослідження дозволили зробити наступні висновки, які характеризуються науковою новизною і мають теоретичне і науково-практичне значення:

1. Систематизація та узагальнення теоретичних і практичних підходів до розуміння сутності економічної категорії „міжнародна кооперація” дозволили трактувати її як добровільне об’єднання зусиль і ресурсів суб’єктів господарювання, регіонів різних держав або національних економік з метою здійснення зовнішньоекономічної діяльності, спрямованої на отримання позитивного соціально-економічного ефекту. При цьому об’єктом міжнародної кооперації є сукупність економічних та правових відносин, що виникають між юридичними особами-резидентами різних держав з метою досягнення чітко визначеного соціально-економічного результату. В сфері міжнародного кооперування в залежності від суб’єктів формуються відповідні рівні коопераційної взаємодії: суб’єкти підприємницької діяльності, адміністративно-територіальні утворення, адміністративні одиниці, держави, регіональні формування. При здійсненні класифікаційного поділу економічної категорії „кооперація”, крім існуючих ознак, доцільно використовувати такі критерії, як характер участі в кооперуванні, тривалість виробництва, рівень охоплення та значимість ефекту реалізації, види ресурсів, що залучаються зі сторони учасників.

2. Коопераційна модель – це мобільна функціональна структура, що включає в себе сукупність наявних умов господарювання в конкретній країні (як вихідних передумов для міжнародного кооперування), альтернативні форми коопераційних зв’язків, інструментарій прийняття управлінських рішень в міжнародних коопераційних системах, множину засобів впливу держави на коопераційні процеси, а також потенціал генерування економічних ефектів за результатами реалізації зазначених компонентів. У дослідженні послідовності та динаміки процесу формування міжнародної коопераційної моделі (на основі практичного досвіду ФРН) доцільно виділяти головні етапи: визначення пакету цілей кооперування; вироблення концепції коопераційної моделі; побудову коопераційної моделі з можливістю застосування в різних сферах діяльності у площині внутрішньої економіки та на зовнішніх ринках. Міжнародна коопераційна модель ФРН включає в себе: принципи формування, концепцію, фактори кооперування, визначення сфер кооперування і форм ЗЕД, обґрунтування позитивних економічних ефектів та прихованих ризиків, договірно-правове регламентування. До складу концепції коопераційної моделі входять такі складові, як системи аналітичного забезпечення, планування, договірно-правового забезпечення, інформаційного супроводу і забезпечення.

3. Реалізація міжнародної коопераційної моделі ФРН охоплює 3 основних етапи: обґрунтування концепції; побудову власне самої моделі відповідно до розробленої концепції; формування системи реалізації міжнародної коопераційної моделі. Система реалізації міжнародної коопераційної моделі повинна включати наступні складові: формування ланок міжнародної коопераційної моделі; визначення суб’єктів системи; визначення цілей системи; вироблення програми діяльності; механізм формування рішень; визначення інструментів

носіїв рішень; інституціоналізацію міжнародної кооперації; коопераційні технології.

4. Потенційними перевагами використання коопераційних мереж є: організаційні вигоди (економічна мета, розширення власного технологічного рівня, спрямування ресурсів і компетенції, швидка адаптація до нових вимог, зниження видатків на адміністративне управління), монетарні (відсутність необхідності створення додаткових власних потужностей, підвищення коефіцієнту використання потужностей, зниження рівня затрат, розподіл ризиків), вигоди на ринку (розширення спектру пропозицій та замовлень, спільне відкриття нових ринків, в т.ч. у нових галузях).

5. Багаторічна німецька практика формування та функціонування міжнародних коопераційних взаємозв'язків показує, що ефективно їх впровадження вимагає створення відповідної функціональної менеджмент-структури для забезпечення реалізації конкретних кооперованих проектів. В зв'язку з цим, вбачається за необхідне використання у вітчизняній термінологічній базі поняття координаційний центр кооперації. Діяльність зазначеної структури повинна узгоджуватись на стадії підготовки коопераційного проекту всіма його учасниками.

6. Інтегрованість німецької економіки в систему міжнародного кооперування підтверджується структурою експортних товарних потоків ФРН і демонструє наступні риси: нарощення експортної орієнтованості ВВП; посилення центральної ролі зовнішньої торгівлі у забезпеченні темпів економічного зростання, підвищення залежності зайнятості від експорту; активізацію діяльності у подальшому розвитку коопераційних відносин на зовнішньому ринку, передусім, в ЄС; пріоритетність експортних кооперованих поставок в зовнішньоекономічній моделі ФРН.

7. Для оцінки ефективності кооперованих експортно-імпортних операцій підприємств-експортерів доцільно використовувати порівняння темпів приросту експорту і імпорту як в цілому по обсягах, так і в розрізі відповідних товарних груп та позицій. Таке порівняння найбільш повно може характеризуватись коефіцієнтом приросту імпорту на одиницю приросту експорту.

8. При формуванні українсько-німецької коопераційної моделі необхідно враховувати фактори впливу, зокрема достатність інформації для коопераційного менеджменту; гармонізацію партнерства; співвідношення величини, структури та філософії діяльності учасників кооперації; стан комунікації; підходи партнерів щодо вигод кооперування та рівень довіри; компетентність у конкретизації завдань; рівень інформації щодо ринків, клієнтів і споживачів; оптимізацію у врегулюванні проблем та прийнятті альтернативних рішень. На цій основі коопераційну модель двосторонніх економічних відносин України і ФРН доцільно розглядати як скоординовану систему взаємодії між суб'єктами країн щодо визначення цілей і форм кооперування, вибору сфер діяльності та партнерів з використанням механізмів державного сприяння і підтримки, метою якої є розвиток експортно-імпортного та інвестиційного співробітництва.

9. З метою посилення зовнішньоторговельної експансії України на німецькому ринку через забезпечення ефективності кооперованих експортно-ім-

портних операцій та належного рівня їх комплементарності у взаємних товарних потоках між країнами, доцільно: на міжурядовому рівні домогтись розв'язання проблеми взаємного визнання сертифікатів якості як однієї з основних передумов щодо зняття технічних бар'єрів на шляху української продукції на ринок ФРН; спільними зусиллями міністерств і відомств, центральних і регіональних органів виконавчої влади, підприємств-суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності трансформувати експортну структуру, зорієнтувавши її на підвищення конкурентоспроможності зовнішньоторговельного потенціалу шляхом модернізації діючих та запровадження нових, експортно-спроможних інноваційних виробництв; засобами тарифного і нетарифного впливу стимулювати ввезення в Україну переважно інвестиційних товарів інноваційного характеру для модернізації української промисловості.

10. Необхідно максимально враховувати особливості форм внесення прямих інвестицій, потенційні ризики і можливості їх попередження та державного сприяння через створення відповідних рамкових умов, особливо у секторах економіки України, які викликають найбільший інтерес у представників іноземного бізнесу. Врахування галузевої зацікавленості німецьких інвесторів дає підстави визначити пріоритетні напрями розвитку інвестиційного співробітництва з Україною: обробні і переробні галузі, торгівля, транспортні перевезення та розвиток системи зв'язку. Однак, активність цих процесів перебуває у прямій залежності від впливу наявних та можливих ризиків для іноземних інвесторів. Основними чинниками негативного впливу в Україні, які беруться до уваги німецькою стороною при налагодженні виробничо-комерційних і інвестиційних контактів з українськими партнерами є ризики за характером: політичні, законодавчі і нормативні, правові, адміністративні, організаційні, фінансово-кредитні, інфраструктурні, соціальні, ментально-психологічні. Для реалізації практичних шляхів збільшення інвестицій в Україну з ФРН та розвитку інвестиційного кооперування між підприємствами обох країн доцільно: на законодавчому та виконавчому рівні вжити необхідних заходів щодо ліквідації негативних чинників правового характеру, які спотворюють процес ефективного регламентування підприємницької діяльності в частині залучення і освоєння інвестицій; оптимізувати систему оподаткування, звести до мінімуму авансові платежі при справлянні дохідної частини бюджетів; забезпечити гнучкість податкової політики для створення передумов у підвищенні зацікавленості інвесторів у зростанні доходів; удосконалити порядок сплати митних платежів і зборів при надходженні іноземних інвестицій в Україну; доцільною була б повна відміна ввізного мита при надходженні інвестиційних товарів в Україну; створити механізм правового захисту іноземних інвесторів від боржників та недобросовісних партнерів.

11. В системі державної підтримки українських підприємств у міжнародному кооперуванні слід звернути увагу на необхідність належного використання наявного потенціалу щодо удосконалення виставкової діяльності через вироблення механізму фінансової підтримки участі українських фірм-експонентів у найбільш вагомих виставкових заходах, які проводяться за

межами країни. Сюди необхідно віднести також вироблення моделі державного впливу та підтримки розвитку мережі закордонних представництв українських фірм та об'єднань, ініціювання створення змішаних українсько-німецьких торговельних палат для розширення співпраці, особливо у сфері малого та середнього бізнесу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях:

1. Фліссак К. Міжнародна кооперація в складі зовнішньоекономічного механізму України / К. Фліссак // Галицький економічний вісник. – 2006. – № 1. – С. 14-21
2. Фліссак К. Фактори ризику і інвестиційний рейтинг регіону: вплив на розвиток міжнародного кооперування / К.Фліссак // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. Випуск 11. – Тернопіль, 2006. – С. 261-262
3. Flissak K. Die internationale Kooperation als wirksame Form der modernen wirtschaftlichen Zusammenarbeit / K.Flissak // Forschungsinstitut der Internationalen Wissenschaftlichen Vereinigung Weltwirtschaft und Weltpolitik: Berichte. – September 2006. – Berlin. – S.41-44
4. Фліссак К. Міжнародна кооперація як ефективна форма сучасного економічного співробітництва / К.Фліссак // Журнал європейської економіки. – 2006. – Червень. – С.138-142
5. Фліссак К. Коопераційна модель ФРН: уроки трансформації моделей організації виробництва у постсоціалістичних країнах / К.Фліссак // Вісник Тернопільського державного економічного університету. – 2006. – Випуск 5-2. – С.86-93
6. Фліссак К. Аналіз тенденцій розвитку міжнародної коопераційної моделі ФРН / К.Фліссак // Галицький економічний вісник. – 2006. – № 4. – С. 26-28
7. Фліссак К. Оцінка ефективності зовнішньої торгівлі в міжнародній коопераційній моделі ФРН / К.Фліссак // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: економка. – 2007. – № 21. – С. 24-28
8. Фліссак К. Інвестиційна складова українсько-німецької коопераційної моделі / К.Фліссак // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. Випуск 67. Частина II (у двох частинах). – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка Інститут міжнародних відносин, 2007. – С.97-99
9. Фліссак К. Ризики зовнішньоекономічної діяльності та інструменти мінімізації їх впливу / К.Фліссак // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – Випуск 5, 2007. – С. 66-70
10. Фліссак К. Кооперовані мережі та їхня роль у сучасній економічній зовнішньоекономічній діяльності Німеччини / К.Фліссак // Наука молода. Збірник наукових праць молодих вчених Тернопільського національного економічного університету. – 2007. – Випуск 7. – С. 47-51

В інших виданнях:

1. Фліссак К. Міжнародна кооперація як інструмент євроінтеграційної політики України / К.Фліссак // Соціально-економічні, політичні та культурні оцінки і прогнози на рубежі двох тисячоліть: Тези доповідей IV міжнародної науково-теоретичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (30.03.2006). Частина 2. – Тернопіль, 2006 – С.158-160
2. Фліссак К. Інвестиційна діяльність німецьких підприємств в контексті міжнародного кооперування ФРН / К.Фліссак // Четверта міжнародна науково-практична конференція «Соціально-економічні реформи у контексті інтеграційного вибору України»: Збірник наукових праць. – Том 2. – Дніпропетровськ, 2007. – С.78-80
3. Фліссак К. Німецько-японська кооперація в інвестиційній сфері / К.Фліссак // Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Економіка країн Євроазіатського та Африканського континентів і Україна» (м. Тернопіль, 22-23 березня 2007 р.) – Тернопіль, 2007. – С.79-82
4. Фліссак К. Оцінка ефективності зовнішньоекономічної діяльності в умовах реалізації моделі міжнародної кооперації / К.Фліссак // Матеріали III-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Проблеми глобалізації та моделі стійкого розвитку економіки» (м. Луганськ, 21-23 березня 2007 р.). – Луганськ. – С. 562-564
5. Фліссак К. Переміщення інвестиційного капіталу в системі реалізації міжнародної коопераційної моделі ФРН / К.Фліссак // Соціально-економічні, політичні та культурні оцінки і прогнози на рубежі двох тисячоліть: Тези доповідей V Міжнародної науково-теоретичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених. Відп. ред. З.В.Гуцайлюк. – Тернопіль, 2007. – С. 390-392
6. Фліссак К. Німецький механізм впливу держави на міжнародне економічне співробітництво / К.Фліссак // Интеграционные процессы и социально-экономическое развитие / Материалы Международной научно-практической конференции ученых и специалистов. Симферополь, 25-26 апреля 2007 года. – Симферополь: Таврия, 2007. – С. 79-80

АНОТАЦІЯ

Фліссак К.А. Коопераційна модель розвитку двосторонніх економічних відносин України і Німеччини – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство та міжнародні економічні відносини. – Тернопільський національний економічний університет. – Тернопіль, 2008.

У дисертації досліджуються теоретико-методологічні засади організації процесів міжнародного співробітництва на засадах використання коопераційного інструментарію.

Здійснено вивчення практики побудови та реалізації коопераційної моделі зовнішньоекономічної діяльності у ФРН, виділено основні її складові, а

також наведено аналіз ефективності її використання Німеччиною в сфері зовнішньої торгівлі та інвестиційної діяльності.

Проведено дослідження вітчизняної практики зовнішньоекономічної діяльності та обґрунтовано доцільність формування коопераційної моделі розвитку двосторонніх економічних відносин України і Німеччини з зазначенням першочергових заходів, необхідних для її реалізації.

Ключові слова: міжнародна кооперація, міжнародна коопераційна модель, зовнішня торгівля, інвестиційна діяльність, економічні відносини України і ФРН.

АННОТАЦИЯ

Флиссак К.А. Кооперационная модель развития двухсторонних экономических отношений Украины и Германии – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.02 – мировое хозяйство и международные экономические отношения. – Тернопольский национальный экономический университет. – Тернополь, 2008.

В диссертации исследуются теоретические и методологические основы организации процессов международного сотрудничества с использованием кооперационного инструментария, проанализирована экономическая сущность международной кооперации в контексте её использования в качестве инструмента внешнеэкономической деятельности в условиях глобализированой среды, классифицированы и охарактеризованы основные разновидности кооперации.

Автором доказано, что интеграция достаточно часто означает поглощение структур-участников процесса одна другой или же их слияние, а это, в свою очередь, означает наличие существенных отличий между похожими, на первый взгляд, понятиями кооперации и интеграции, а также обуславливает необходимость углубленного изучения международного кооперирования. Приведен теоретический анализ взглядов ведущих мировых ученых и общественно-политических деятелей, которые подчеркивают важность использования в XXI веке международной кооперации в качестве одного из двигателей мировой глобальной экономики.

Произведено изучение практики построения и реализации кооперационной модели внешнеэкономической деятельности в ФРГ, выделено основные её составляющие и приоритеты в сфере внешней торговли и инвестиционной деятельности, проанализировано влияние инвестиционного сотрудничества на интенсивность международного кооперирования.

В диссертации приводится перечень основных преимуществ и угроз, с которыми сталкиваются бизнес-структуры Германии в результате организации своей деятельности на основах международной кооперации. По результатам научно-практического анализа автором систематизировано факторы влияния на кооперационную деятельность (как внешнюю, так и внутреннюю) в ФРГ.

Проведено исследование формирования внешнеторговых товарных потоков между Украиной и Германией с точки зрения обеспечения их

комплементарности, выполнен анализ кооперационных основ инвестиционной сферы украинско-немецких внешнеэкономических отношений с целью внедрения эффективного механизма государственного содействия и поддержки в системе международного кооперирования.

Автор обосновывает, что важными элементами при разработке модели международного кооперирования в инвестиционной сфере является максимальное принятие в расчет особенностей форм внесения прямых инвестиций, потенциальных рисков и возможностей их предупреждения для иностранных инвесторов, секторов экономики Украины, которые вызывают наибольший интерес у представителей иностранного бизнеса, а также наличие государственного содействия путем создания соответственных рамочных условий,

Выполнено исследование украинской практики внешнеэкономической деятельности и обосновано целесообразность формирования и дальнейшего внедрения кооперационной модели развития двухсторонних экономических отношений между Украиной и Германией (как одним из государств-лидеров в системе международных отношений) с указанием первоочередных мероприятий, необходимых для её реализации.

Ключевые слова: международная кооперация, международная кооперационная модель, внешняя торговля, инвестиционная деятельность, экономические взаимоотношения Украины и Германии.

ANNOTATION

Flissak K.A. Cooperational model of development of bilateral economic relations between Ukraine and Germany. – Manuscript.

The thesis is submitted for conferring the academic degree of candidate of economic sciences by specialty 08.00.02 – World economy and international economic relations. – Ternopil National Economic University. – Ternopil, 2008.

In thesis theoretical and methodological principles of organization of international cooperation processes are explored on principles of the use of cooperation tools.

The study of practice of construction and realization of German cooperation model of foreign economic activity is carried out, its basic constituents are selected, and also the analysis of efficiency of its use by Germany in the sphere of foreign trade and investment activity is resulted.

Research of domestic practice of foreign economic activity and grounded expedience of forming bilateral economical relations between Ukraine and Germany cooperation model of development is conducted with indication of near-term measures, necessary for its realization.

Key words: international cooperation, international cooperation model, foreign trade, investment activity, economical relations between Ukraine and Germany.